

OPETUSHALLITUS

Yksilöllistäminen koulutus ja kasvatusjärjestelmässä

Käytännöt ja strategiat nyt ja tulevaisuudessa

Pirjo Koivula
Opetusneuvos
Opetushallitus
20.4.2009

PERUSOPETUSLAKI

---

3 § Opetuksen järjestämisen perusteet

Opetus järjestetään

1. ottaen huomioon oppilaiden *ikäkausi ja edellytykset*
2. edistään oppilaiden tervettä *kasvua ja kehitystä*.

11 § Opetuksen sisältö

Opetus voi perustua *erilaajuisiin oppimääriin (oppimäärän yksilöllistäminen)*

Ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, luku 5.2

Opetuksen eriyttäminen ja yksilöllistäminen

Eriyttäminen tarkoittaa sitä, että opettaja huomioi oppilaiden erilaiset oppimisedellytykset eriyttämällä opetustaan yleisopetuksen opetussuunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden rajoissa.

Opetuksen yksilöllistäminen tarkoittaa, että oppilas voi opiskella omien oppimisedellytystensä mukaan.

Oppimäärät yksilöllistetään yleisopetuksen oppimääristä, kun oppiminen on vaikeaa esim. muistiin, kognitiivisiin taitoihin (ajattelu, kieli, havainnot), hahmottamiseen tai motoriikkaan liittyvien ongelmien vuoksi.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2004:

Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään.

Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisopetukseen ottamisen tai siirtämisen päätöstä. Yksilöllistäminen voi koskea perusopetuksen koko oppimäärää tai vain yksittäisiä oppiaineita.

Erityisopetukseen siirtäminen

Oppilaalla on *vammaisuutta, sairaus, kehityksen viivästyistä tai tunne-elämän häiriö taikka muun niihin verrattavan syy* vuoksi eikä opetusta voida antaa muuten (PL 17 § 2mom.)

1. tulee oppilas ottaa tai siirtää erityisopetukseen
2. järjestää opetus muun opetuksen yhteydessä taikka erityisluokalla tai muussa sopivassa paikassa

Jos mahdollista, hankkia oppilaasta ja hänen oppimis-edellytyksistään *psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus taikka sosiaalinen selvitys* (PL 17 3 §)

Oppilaalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS.

Erityisopetukseen ottamisesta ja siirtämisestä sekä HOJKS:sta tehdään aina hallinnollinen päätös.

Perusopetuslain 17 § 3 momentin mukaan ennen päätöstä, jolla oppilas otetaan tai siirretään erityisopetukseen, tulee neuvotella oppilaan huoltajan kanssa. Samoin tehtäessä HOJKS-päätöstä, tulee huoltajaa kuulla. (Oppilasta koskeviin asiakirjoihin otetaan molempien huoltajien allekirjoitus.)

Päätöksenteossa on noudatettava **hallintolakia** (434/2003) päätöksentekoprosessissa sekä päätöksen muodon ja sisällön osalta.

Erityisopetukseen otto- ja siirtopäätös sekä HOJKS-päätös ovat aina salassa pidettäviä.

Toimivalta (päätöksen tekijä) määrittää koulutuksen järjestäjän johtosäännössä.

Päätökseen on aina liitettävä valitusosoitus. Esimerkiksi HOJKS-päätökseen liitetään valitusosoitus myös silloin kun huoltajat ovat sen allekirjoittaneet.

Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle tulee laatia hyväksytyyn opetussuunnitelmaan perustuva, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin on tarpeen oppilaan opetuksen yksilöllistämiseksi:

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaan opiskelu poikkeaa muun opetuksen mukaisista oppimääristä
- niiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt, joissa oppilaalla on yksilöllinen oppimäärä
- oppilaan edistymisen seurannan ja arvioinnin periaatteet

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman toteutumista tulee arvioida ja seurata säännöllisesti ja erityisesti oppilaan siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen aikana luokasta ja koulusta toiseen sekä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Kun entinen HOJKS uudistetaan (määritellään esim. uudet tavoitteet ja opetuksen toteutus, oppilaalle tulee uusia oppiaineita, jotka hän opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan tai nämä oppiaineet vähenevät), tehdään siitä uusi hallinnollinen päätös.

Eriyttäminen

ERITYTTÄMINEN

YHTENÄISTÄVÄ
ERITYTTÄMINEN

ERILLAISTAVA
ERITYTTÄMINEN

Yhtenäistävä eriyttäminen:

Opettajan tukitoimilla tavoitellaan kaikille oppilaille yhteistä perustasoa.

Erilaistava eriyttäminen:

Opettajan tukitoimilla ohjataan oppilasta syvempään ajatteluun.

Toimiva oppimistapahtuma

Suunnittelu edellyttää hyvää oppilaantuntemusta.

Selvitetään mm.

- oppilaiden opiskelutottumukset
- oppilaiden asenteet eri oppiaineisiin, oppilaiden käsityksiä oppiaineiden tärkeydestä, vaikeudesta ja miellisuudesta
- oppilaiden lähtötaso
- erityisen tuen tarve

Oppimisvaikeuksien huomioon ottaminen opetuksessa edellyttää:

- opetuksen tavoitteellista suunnittelua
- vaikeuksien ennalta ehkäisevää tunnistamista
- huolellista paneutumista uuden asian opettamiseen
- jatkuvaa oppimista tukevaa arviointia

(European Agency: Assessment for Learning – Assessment of Learning, www.european-agency.org)

Opettaja voi eriyttää:

- opetukseen ja oppimiseen käytettävää aikaa
- oppiaineksen syvyyttä tai laajuutta
- oppimiseen käytettäviä menetelmiä, työtapoja tai materiaaleja
- sisältöjen valinnalla
- opetusjärjestelyiden avulla, esim. erilaiset ryhmät
- arvioinnin ja palautteen antamisen muotoa

Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet kytkemällä opittavat tiedot ja taidot oppilaille merkityksellisiin kokemuksiin ja toimintamuotoihin.

Ennen oppimäärän yksilöllistämistä kokeillaan koulun muita tukitoimenpiteitä

- tukiopetus
- opetuksen eriyttäminen
- laaja-alaisen erityisopetuksen tuki
- avustajapalveluiden käyttäminen
- oppimissuunnitelman käyttöön ottaminen
- tiivis kodin ja koulun sekä muiden tahojen yhteistyö.

-
- erityisopettajan antama samanaikaisopetus
  - pienryhmät, intensiiviryhmä
  - oppilas apuopettajana
  - ”eri tasoiset ryhmät”, esim. lukuryhmät
  - keskittyminen perustehtäviin tai soveltaviin tehtäviin
  - luokattomuusjärjestelyt, vuosiluokkiin sitomaton opetus
- Näiden toimenpiteiden vaikutusta on seurattava ja arvioitava.**

Yksilöllistäminen on perusteltua, jos koulun tukitoimien jälkeenkkin todetaan seuraavaa:

---

yleisen oppimäärän mukaisten tavoitteiden saavuttaminen on vaikeaa

**koenumerot ko. oppiaineessa ovat erittäin heikkoja
oppiaineen arvosana on heikko (4)**

opettaja ja/tai erityisopettaja on todennut oppilaalla olevan laaja-alaisia vaikeuksia, jotka eivät korjaannu esimerkiksi tukiopetuksen tai osa-aikaisen erityisopetuksen avulla

heikko koulumenestys ei johdu oppilaan motivaation puutteesta, puutteellisesta opiskelutekniikasta tai poissaoloista

yksilöllistämisen tarve on todennettu koulupsykologin tai muiden tutkimusten kautta

Yksilöllistäminen

Oppilaan tavoitetaso määrittelemine oppilaan edellytysten mukaiseksi:

- oppimäärän yksilöllistäminen
- opetusjärjestelyjen yksilöllistäminen, esimerkiksi sosiaalisesti sopeutumattomien opetus tai tunne-elämän häiriöistä kärsivien opetus

Oppimäärän opiskelusta vapauttaminen

Oppimäärän yksilöllistäminen ennen vapauttamista oppimäärän suorittamisesta;

- 1. yksittäisessä oppiaineessa tai***
- 2. kaikissa oppiaineissa.***

Vapauttaminen vain erityisen painavista syistä.

Jos vapauttaminen on tehty, oppilaalle tulee järjestää

- 1. muiden oppiaineiden opetusta ja***
- 2. ohjattua toimintaa vuosiviikkotuntien mukaisesti.***

Erityisopetukseen siirretyt peruskoulun oppilaat opetusjärjestelyjen mukaan 2007

Opetusjärjestelyt	Vuosiluokka				Yhteensä	Muutos edellisestä vuodesta	
	Esiopetus	1-6	7-9	Lisäopetus		Yhteensä	%
Yleisopetuksen oppimäärät	548	12 236	5 227	81	18 092	838	4,9
Osa oppimääristä yksilöllistetty	167	6 453	8 592	55	15 267	1 390	10,0
Kaikki oppimäärät yksilöllistetty	718	6 718	5 049	241	12 726	-842	-6,2
Yhteensä	1 433	25 407	18 868	377	46 085	1 386	3,1
Peruskoulun oppilasmäärä	12 925	357 403	199 067	1 294	570 689	-8 229	-1,4

LIITO-lehti 1/2009

opetusneuvos Matti Pietilä, opetusneuvos Pirjo Koivula

Soveltava liikunnanopetus on opetuksen eriyttämistä niiden oppilaiden osalta, joilla on liikunnallisia erityistarpeita. Tällöin opetusta voidaan toteuttaa niin, että oppilasta ei tarvitse siirtää erityisopetukseen eikä liikunnan opiskelun oppimäärää tarvitse yksilöllistää. Soveltava liikunnanopetus on pitkälti riippuvainen kouluyhteisössä työskentelevien henkilöiden asenteista, valmiuksista sekä keskinäisestä yhteistyöstä.

Opiskelun suunnittelun välineenä voidaan käyttää oppimissuunnitelmaa. Sen laadinnassa ovat mukana opettaja, huoltajat ja oppilas itse.

LIITO-lehti

Oppimissuunnitelmaan voidaan kirjata oppilaan omat tavoitteet, menetelmät, aikataulut ja muut opiskelussa huomioon otettavat asiat.

Oppimissuunnitelma auttaa eri osapuolia jäsentämään keskeiset opiskeltavat asiat, se myös sitouttaa oppilaan tavoitteisiinsa. Se on hyvä apu myös lahjakkaan oppilaan opetuksen eriyttämisessä haasteellisemmaksi.

Perusopetuslain 18 §, erityiset opetusjärjestelyt, mahdollistaa oppilaan opiskelun osittain toisin kuin perusopetuslaissa säädetään ja määrätään, jos se on oppilaalle joiltakin osin kohtuutonta tai perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

LIITO-lehti

Oppilas voi kompensoida jonkin osa-alueen opiskelun jollakin toisella. Jos oppilas vaikkapa heikon hahmottamisen vuoksi ei voi osallistua joukkuepeleihin tai tasapainovaikeudet estävät luistelun, voi hän korvata niihin osallistumisen esimerkiksi fysioterapialla tai muilla oppilaalle soveltuvilla liikuntamuodoilla, kuten sauvakävelyllä tai uinnilla. Pyörätuolissa oleva oppilas voi korvata juoksemisen pyörätuolikelauksella.

LIITO-lehti

Liikunnan oppimäärä yksilöllistetään vain, jos oppilas ei kykene opiskelemaan mitään osa-aluetta oman vuosiluokkansa sisältöjen ja tavoitteiden mukaisesti soveltaenkaan. Yksilöllistäminen tehdään kuitenkin aina mieluummin kuin liikunnan oppimäärän opiskelusta vapauttaminen

LIITO-lehti

Vapauttaminen voi olla tilapäinen tai pitempiaikainen. Tilapäinen vapauttaminen tulee kysymykseen yleensä akuutissa sairaudessa.

Pitempiaikaista vapauttamista tulee liikunnan opetuksessa pohtia esimerkiksi silloin, jos oppilaalla on vakava pitkäaikaissairaus, esimerkiksi syöpä, jolloin jo pelkät hoidot rasittavat oppilaan fyysistä toimintakykyä.

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Sellaisen oppilaan, jota *ei ole* otettu tai siirretty erityisopetukseen

lievät oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa

arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa

Opetussuunnitelman perusteet: TYÖSKENTELY JA KOETILANTEET

Työskentelyn ja kokeiden aikana tulee oppilaalle antaa lisää aikaa, jos ilmenee, että hän ei ehdi kunnolla vastata kysymyksiin.

Oppimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon oppimisvaikeuksien aiheuttamat esteet oppimiselle. Oppimistilanteet ja kokeet tulee järjestää oppilaan yksilölliset tarpeet huomioon ottaen.

Hänelle tulee suoda myös mahdollisuus käyttää teknisiä apuvälineitä, avustajaa ja tulkkipalveluja.

Erityistä tukea tarvitseville oppilaille voidaan laatia yksilölliset oppimis- ja koetehtävät.

Kirjallisen kokeen sijasta voidaan järjestää suullinen koe ja antaa mahdollisuus täydentää kirjallista koetta suullisesti sekä järjestää muu tarvittava tuki.

Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan arviointi

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa päätetään, opiskeleeko oppilas yleisen opetussuunnitelman vai yksilöllisten oppimäärien mukaisesti eri aineissa.

Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään HOJKSissa.

Oppilaan arviointi perustuu yleiseen oppimäärään tai siihen yksilölliseen oppimäärään, joka hänelle on asetettu henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

Yleisen opetussuunnitelman mukaan opiskelevan erityisoppilaan arviointi:

**arvioinnissa samat periaatteet ja käytännöt kuin
yleisopetuksessa (huomioiden kuitenkin
edellä esitetyt seikat)**

**arviointi suhteessa yleisen oppimäärän
tavoitteisiin, hyvän osaamisen kuvauksiin ja
päättöarvioinnin kriteereihin**

Yksilöllisten oppimäärien mukaan opiskeleva

---

kun oppilas hallitsee hyvin yksilöllisen oppimääränsä, hänen saa siitä myös hyvän sanallisen arvion tai numeron.

ei käytetä hyvän osaamisen kuvauksia eikä päättöarvioinnin kriteerejä

voidaan käyttää sanallista arviointia kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa

sekä sanallinen arvio että numeroarvosana varustetaan todistuksissa tähdellä

OPETUSHALLITUS

Erityisopetuksen strategia kehittämistoiminnan suuntaajana

**Opiskelun ja hyvinvoinnin tuen järjestämistä
koskeva perusopetuslain sekä esi- ja
perusopetuksen opetussuunnitelmien
perusteiden muutosprosessi**

Pirjo Koivula
Opetusneuvos
Opetushallitus

Erityisopetuksen pitkän tähtäimen kehittämisstrategia

Opetusministeriö asetti maaliskuussa 2006 ohjausryhmän.
Strategiaehdotuksen tulee sisältää seuraavat kokonaisuudet:

- * erityisopetuksen määrällisen kehittämisen analysointi
- * erityisopetusta koskevan lainsäädännön kehittämistarpeet
- * opettajankoulutuksen kehittämistarpeet
- * erityisopetukseen liittyvien hallinnollisten menettelyjen kehittäminen
- * muut erityisopetuksen kehittämistarpeet

Ohjausryhmä jätti muistionsa marraskuussa 2007.

Muutoksen taustalla

- Suomi on sitoutunut kansainvälisissä sopimuksissa, ohjelmissa ja julistuksissa kehittämään koulutusjärjestelmäänsä ja opetusta niin, että kaikkien lasten ja nuorten oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin.
- Erityisoppilaiden määrä on lisääntynyt yhtäjaksoisesti yli kymmenen vuoden ajan.
- Tukitoimia toteutetaan hyvin eri tavalla eri kunnissa ja kouluissa.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan 2007 – 2012 on kirjattu, että perusopetuksen erityisopetus uudistetaan strategian mukaisesti.

Opetusministeriö on käynnistänyt perusopetuslain muutosten valmistelun strategian pohjalta.

Hallituksen esitysluonnoksesta on saatu lausunnot helmikuussa 2009. HE tämän kevään tai alkusyksyn aikana eduskunnalle.

Strategian toteuttaminen edellyttää myös esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden muuttamista.

Perustemuutosten suunnittelu on käynnistetty Opetushallituksessa ja luonnos annetaan kuntiin kommentoitavaksi heti kun HE on annettu.

Opetuksen järjestäjät ja koulut tarkistavat omat opetussuunnitelmansa lukuvuoden 2009 - 2010 aikana

Perusopetuslain ja opetussuunnitelman muutosten käyttöönotto syyslukukauden 2010 alusta

Suunnitellut muutokset esi- ja perusopetuksessa

- Vahvistetaan oppilaan oikeutta tukeen
- Lisätään varhaista ja ennaltaehkäisevää oppimisen ja hyvinvoinnin tukea ja vahvistetaan erityisopetusta
- Tavoitteena on, että jokainen oppilas saa riittävän ja oikea-aikaisen tuen oppimiselleen ja muulle kasvulleen.
- Antaa tukea suunnitelmallisesti
- Yhdenmukaistaa kuntien ja koulujen hallinnollisia käytänteitä
- Ottaa käyttöön uusia joustavia ja monipuolisia pedagogisia ratkaisuja
- Luoda hallintokuntien yhteistyöhön perustuvat rakenteet ja toimintamallit sekä vakiinnuttaa moniammatillinen yhteistyö

Tuen järjestäminen

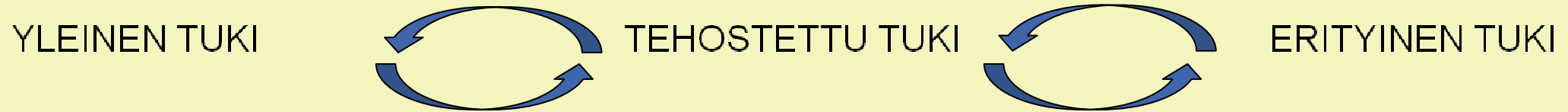

Tuen taso ja tukimuodot määräytyvät oppilaan tuen tarpeen laadun ja laajuuden mukaan.

Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että oppilaan tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, lievästä vahvempaan, usealle oppilaalle samanaikaisesti annetusta tuesta yksilölliseen tukeen ja yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Asteittain vahvistuva tuki parantaa oppilaan hyvän oppimisen ja kasvun edellytyksiä.

HYVÄ KOULUPÄIVÄ: laadukas perusopetus, kasvua ja kehitystä tukeva toimintakulttuuri, yhteisöllisyys, kodin ja koulun yhteistyö, turvallisuus....

LAKISÄÄTEISET PROSESSIT: *Pedagoginen arvio*   *Oppimissuunnitelma*   *Pedagoginen selvitys*   *Erityisen tuen päätös ja HOJKS*

OPETUKSEN JA TUEN SUUNNITTELU:

Oppimissuunnitelma	Oppimissuunnitelma (pakollinen)	HOJKS (pakollinen)
	<u>TUKIMUODOT</u>	
eriyttäminen oppilaanohjaus oppilashuollon tuki tukiopetus osa-aikainen erityisopetus apuvälineet yms. avustajapalvelut ohjaus- ja tukipalvelut	eriyttäminen oppilaanohjaus oppilashuollon tuki tukiopetus osa-aikainen erityisopetus apuvälineet yms. Avustajapalvelut Ohjaus- ja tukipalvelut	eriyttäminen oppilaanohjaus oppilashuollon tuki tukiopetus osa-aikainen erityisopetus kokoaikainen erityisopetus apuvälineet yms. avustajapalvelut ohjaus- ja tukipalvelut

TUEN JÄRJESTÄMINEN: joustavat ryhmittelyt, ryhmäkoko, samanaikaisopetus,

30 § Oikeus saada opetusta

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä **riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.**

16 § Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

Yleinen tuki

Jokaiselle oppilaalle annettava yleinen tuki on osa kaikkea kasvatusta ja opetusta. Sen tehtävänä on oppilaan tukeminen tavoitteiden saavuttamisessa.

Keinoina ovat oppimista ja oppilaan muuta kehitystä haittaavien tekijöiden varhainen tunnistaminen, oppilashuollon ennalta ehkäisevä tuki, oppilaan ohjaus, oppilaiden erilaisia tarpeita vastaavat opetusjärjestelyt ja opetuksen eriyttäminen sekä yksilöllisesti suunnattava, useimmiten melko lyhytaikainen tuki kuten tukiopetus.

Tehostettu tuki

Tehostetun tuen avulla tuetaan oppimista ja kasvua sekä ehkäistään oppilaan oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostettu tuki on oppilaan oppimisen ja kasvun jatkuvampaa, vahvempaa ja yksilöllisempää tukemista. Oppilas voi tarvita myös useampaa tuen muotoa.

Tehostettu tuki rakentuu esi- ja perusopetuksen yleisille tukikäytänteille, kuten tukiopetukselle, osa-aikaiselle erityisopetukselle ja oppilashuollon tukeen.

16 a § Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään **säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja**, tulee antaa *tehostettua tukea* hänelle tehdyn **oppimissuunnitelman** mukaisesti. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle annettavia, erityisesti 16, 31 ja 31 a §:ssä säädettyjä tukimuotoja sekä tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään **opettajien pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti** oppilashuoltotyössä.

Pedagoginen arvio on kuvaus oppilaan oppimisen etenemisestä ja siinä ilmenneistä vaikeuksista sekä oppilaan kokonaistilanteesta ja tuen tarpeista.

Tehostetun tuen suunnittelun ja seurannan välineenä esi- ja perusopetuksessa on *oppimissuunnitelma*. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan

17 § Erityinen tuki

Kun oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle tulee antaa erityistä tukea. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti **ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä**. Tässä momentissa tarkoitetun oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

Erityinen tuki

Ennen erityisen tuen päätöstä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilaan huoltajaa sekä tehtävä oppilaasta *pedagoginen selvitys*, joka valmistellaan moniammatillisesti.

Tarvittaessa voidaan lisäksi hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus taikka sosiaalinen selvitys.

Päätös tulee tarkistaa ainakin 2. vuosiluokan jälkeen ja ennen 7. vuosiluokalle siirtymistä.

.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän tulee kuulla oppilaan huoltajaa sekä hankkia oppilaan **opetuksesta vastaavilta opettajilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehdä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (pedagoginen selvitys).**

Erityisen tuen päätös **voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostettua tukea**, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että **oppilaan opetusta ei vammaan, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten**

Oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä:

Oppilaan opetuksen järjestämispaikka, pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä.

Erityisopetuksen lisäksi oppilas saattaa tarvita esimerkiksi vahvaa oppilashuollollista, kuntouttavaa, hoidollista tai muuta yksilöllistä tukea.

HOJKS

Päätös erityisestä tuesta on määräaikainen ja valituskelpoinen.

*Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) on pedagoginen asiakirja, jonka oppilaan opettajat laativat yhteistyössä erityisen tuen päätöksen jälkeen. HOJKS:sta ei tehdä hallinnollista päätöstä. Suunnitelma tulee **tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa**, oppilaan tarpeiden mukaiseksi.*

OPETUSHALLITUS

”Opetushallitus pukeutui morsiusunelmaan” (Tekniikka ja talous)
”Opetushallitus muutti pitsilinnkaan” (Helsingin Sanomat)

Opetushallituksen järjestämät ensimmäiset Kansalliset
Erityisopetuksen päivät Helsingissä 28.- 29.4.2009

Osoitteemme on
Hakaniemenranta 6, 00530 Helsinki,
puh. 040 348 7555.

Vår adress är
Hagnäskajen 6, 00530 Helsingfors,
tel. 040 348 7555.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Osaamisen ja sivistyksen parhaaksi